

Streszczenie pracy w języku polskim

Rozprawa doktorska pt. „**Rozwiązanie małżeństwa w Polsce. Wnioski *de lege ferenda***” stanowi szczegółową analizę obowiązujących przepisów prawnych dotyczących rozwiązywania małżeństwa w polskim systemie prawnym, ze szczególnym uwzględnieniem procedur rozwodowych. Praca ta ma na celu zarówno ocenę aktualnych regulacji prawnych, jak i wskazanie kierunków potencjalnych reform, które mogą usprawnić funkcjonowanie systemu prawa rozwodowego. Celem rozprawy jest wypracowanie propozycji legislacyjnych, które odpowiedzą na potrzeby współczesnego społeczeństwa, takie jak rosnąca liczba rozwodów, zmieniające się modele życia rodzinnego oraz konieczność lepszego zabezpieczenia interesów dzieci i małżonków.

W pierwszej części pracy szczegółowo przedstawiono historyczny rozwój instytucji małżeństwa oraz rozwodów w Polsce. Analiza ta jest niezbędna do zrozumienia zmian, jakie zaszły w przepisach dotyczących małżeństw i rozwodów na przestrzeni lat. Przepisy te, choć początkowo odpowiadały potrzebom tradycyjnego społeczeństwa, obecnie okazują się w wielu przypadkach nieadekwatne do współczesnych realiów. Małżeństwo, które kiedyś stanowiło fundamentalną i nierozzerwalną instytucję społeczną, dzisiaj częściej jest traktowane jako elastyczny związek emocjonalny. W efekcie, coraz więcej małżeństw rozpada się, co sprawia, że konieczne staje się dostosowanie prawa do tych zmieniających się warunków.

Analiza obowiązujących przepisów prawa rozwodowego, zawartych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz Kodeksie postępowania cywilnego, ujawnia liczne problemy, które wpływają na długotrwałość i skomplikowanie procedur rozwodowych. Rozprawa szczegółowo omawia te problemy, zwracając uwagę na trudności, jakie napotykają małżonkowie chcący zakończyć swoje małżeństwo w Polsce. Przewlekłość postępowań rozwodowych oraz ich wysokie koszty to jedne z najistotniejszych problemów, które stanowią znaczne obciążenie dla stron postępowania. Nawet w przypadkach, gdy obie strony są zgodne co do warunków zakończenia małżeństwa, procedury te mogą trwać miesiącami, a nawet latami, co powoduje dodatkowe napięcia i negatywnie wpływa na dzieci, które często stają się świadkami konfliktów między rodzicami.

Rozprawa omawia również problem związany z wymogiem orzekania o winie, który w polskim systemie prawnym stanowi częsty element procedur rozwodowych. Konieczność ustalenia winy jednego z małżonków często prowadzi do zaostrzania konfliktów i eskalacji napięć między stronami, co negatywnie wpływa na cały proces. W wielu przypadkach, zamiast skupić się na szybkim i sprawnym rozwiązaniu małżeństwa, strony są zmuszone do długotrwałej walki prawnej, co dodatkowo obciąża sądy.

W dalszej części pracy przeprowadzono analizę porównawczą systemów rozwodowych funkcjonujących w innych krajach europejskich, takich jak Hiszpania, Rumunia czy Estonia. W tych krajach wprowadzono bardziej elastyczne procedury rozwodowe, dostosowane do współczesnych realiów społecznych, w tym możliwość przeprowadzania rozwodów przed notariuszem. W krajach tych rozwiązania te okazały się skutecznym sposobem na skrócenie czasu postępowań rozwodowych, zmniejszenie kosztów oraz odciążenie sądów. Autorka proponuje, aby takie rozwiązanie zostało zaadaptowane w Polsce, co mogłoby znacząco poprawić funkcjonowanie polskiego systemu rozwodowego.

Wnioski de lege ferenda sformułowane w rozprawie wskazują na potrzebę wprowadzenia istotnych zmian w polskim prawie rozwodowym. Jedną z kluczowych propozycji jest wprowadzenie możliwości przeprowadzania rozwodów przed notariuszem w przypadkach, gdzie małżonkowie są zgodni co do rozwodu i nie mają wspólnych małoletnich dzieci. Takie rozwiązanie, zdaniem autorki, pozwoliłoby na znaczące przyspieszenie procedur rozwodowych, obniżenie kosztów oraz zmniejszenie formalności związanych z rozwodem. Notarialny rozwód, jak pokazują przykłady z innych krajów, pozwala na szybkie i sprawne zakończenie małżeństwa w sytuacjach, gdy nie ma konieczności prowadzenia rozbudowanego postępowania dowodowego.

Kolejną propozycją jest wprowadzenie obowiązkowej mediacji w przypadkach spornych, co mogłoby przyczynić się do złagodzenia konfliktów między małżonkami oraz szybszego zakończenia postępowania rozwodowego. Mediacja, jako forma polubownego rozwiązywania sporów, mogłaby pomóc małżonkom osiągnąć porozumienie w kluczowych kwestiach, takich jak podział majątku, alimenty oraz opieka nad dziećmi, co znacznie zmniejszyłoby liczbę spraw sądowych i skróciło czas trwania rozwodów. Wprowadzenie obowiązkowej mediacji mogłoby również zwiększyć ochronę interesów dzieci, które są najbardziej narażone na negatywne skutki długotrwałych i konfliktowych rozwodów.

W rozprawie zaproponowano również uproszczenie procedur rozwodowych w przypadkach, gdzie małżonkowie osiągnęli porozumienie w kwestiach majątkowych i opieki nad dziećmi. Autorka proponuje, aby sądy mogły zatwierdzać takie porozumienia bez konieczności prowadzenia długotrwałych postępowań dowodowych, co znacząco przyspieszyłoby cały proces. Szybsze rozstrzygnięcie spraw związanych z alimentami oraz opieką nad dziećmi jest kluczowe dla lepszej ochrony interesów najmłodszych, którzy często są ofiarami konfliktów między rozwodzącymi się rodzicami.

Rozprawa podkreśla, że wprowadzenie proponowanych zmian mogłoby znacząco odciążać sądy, zmniejszyć koszty rozwodów oraz ograniczyć negatywne skutki rozwodów dla dzieci. Wprowadzenie rozwodów przed notariuszem oraz obowiązkowej mediacji pozwoliłoby na zmniejszenie obciążenia formalnego dla stron postępowania, co jest szczególnie istotne w sytuacjach, gdy rozwód jest nieunikniony, a strony są zgodne co do warunków jego przeprowadzenia.

Podsumowując, rozprawa dowodzi, że istnieje pilna potrzeba reformy prawa rozwodowego w Polsce. Obecne przepisy, choć mają na celu ochronę trwałości małżeństwa, w wielu przypadkach nie nadążają za zmieniającymi się realiami społecznymi i potrzebami obywateli. Proponowane zmiany legislacyjne mogą przyczynić się do poprawy funkcjonowania systemu prawa rozwodowego, skrócenia czasu trwania postępowań oraz lepszej ochrony interesów dzieci i małżonków. Wprowadzenie rozwodów notarialnych i obowiązkowej mediacji to kroki w kierunku bardziej elastycznego i sprawiedliwego systemu, który odpowiada na współczesne wyzwania społeczne.

Barbara Kowalska

22. 10. 2024 r.